

17.4.2020

Antti Ronkainen
Väitöskirjatutkija
Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos
Helsingin yliopisto

Lausunto: E 61/2019 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n komission tiedonanto vihreän kehityksen ohjelmasta (Green deal) 11.12.2019

Kiitän mahdollisuudesta antaa lausunto vihreän kehityksen ohjelmasta. Kuten Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, komission tiedonanto on vasta Green dealin painopisteitä ja aikatauluja kuvaileva ohjelma ja Suomi muodostaa kannat vasta, kun komissio antaa yksityiskohtaiset esitykset. Koska koronakriisi on laittanut Euroopan enemmän tai vähemmän kiinni ja komission kärkihankkeet jäihin, **kommentoin vihreän kehityksen ohjelmaa suhteessa koronakriisistä selviämiseen sekä erityisesti suhteessa riittävän rahoituksen takaamiseen vihreisiin investointeihin.**

Koronakriisin on jo nyt arvioitu olevan taloudellisesti finanssikriisiä syvempi shokki ja vertautuvan poliittisilta vaikutuksiltaan ennemminkin 1930-luvun suureen lamaan.¹ Vaikka Euroopan unioni ja EU-maat sulkiivat ulko- ja sisärajan sekä ottivat käyttöön sosiaaliset eristystoimet suhteellisen nopeasti, niiden purkaminen tulee olemaan poliittisesti vaikeampaa ja huomattavasti hitaampaa. Vientien hiipuminen ja sosiaaliset eristystoimet ajavat Euroopan taantumaan, joka ilman riittäviä toimia voi kääntyä uudeksi velka- ja eurokriisiksi. Pitkittyessään koronakriisi voi kärjistä Euroopan maiden välisiä taloudellisia eroja, eri yhteiskuntaluokkien välistä eriarvoisuutta ja siten ruokkia laajemmin poliittista näköalattomuutta ja nihilismia. Koronakriisin vakavuudesta johtuen tulevaisuusvaliokunnan olisi perusteltua **aloittaa skenaariotyö koronakriisin yhteiskunnallisista vaikutuksista sekä strategiatyö koronakriisistä ulostulemiseksi ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla.** Tässä yhteydessä on mahdollista huomioida tarkemmin koronakriisin vaikutus demokratiaan ja kansalaisiin osana Euroopan vihreää siirtymää, mistä valiokunta oli kiinnostunut.

Vihreän siirtymän ja koronakriisin osalta kommentoin mielestäni tässä vaiheessa tärkeintä eli riittävien investointien takaamista. Koronataantumien seurauksena yksityiset investoinnit tulevat vähenevän ja taloudellinen toiminta monilta yhteiskunnan osilta kokonaan pysähtymään, jolloin valtiot ovat vastuussa paitsi konkurssien ja massatyöttömyyden estämisestä, myös mahdollisimman nopeasta taloudellisesta elpymisestä. Kun valtiot joutuvat tukemaan runsaasti myös raskasta teollisuutta ja pelastamaan esimerkiksi lentoyhtiöitä, Euroopan vihreän siirtymän tulisi tarkoittaa myös insenttiivien luomista vihreiden investointien takaamiseksi. **Vakaus- ja kasvusopimuksen muutokset ja**

¹ Global economy to suffer worst blow since the 1930s, warns IMF: <https://www.ft.com/content/e626cc6f-5aa9-4dae-b6a0-175b92aa126d>

15.1.2019

EU:n seuraava 7-vuotinen rahoituskehys voivat taata merkittävät kansallisen ja EU-tason vihreät investoinnit.

1. Vakaus- ja kasvusopimuksen vihertäminen

EU on valtioiden liitto, joten EU:n vihreän muutoksen ohjelman kunnianhimon määrää viime kädessä jäsenmaiden tekemien ympäristötoimien laajuus. Komissio on jo aloittanut vakaus- ja kasvusopimuksen finanssipoliittisten sääntöjen uudistustyön ja koronakriisin alettua sopimus on laitettu kokonaan jäähyllä. Komissio on jo antanut ymmärtää, että vihreät investoinnit laskettaisiin finanssipoliittisten sääntöjen ulkopuolelle. **Uudistustyössä onkin syytä varmistaa, ettei vihreitä investointeja määritellä liian kapeasti**, jolloin muutoksen käytännöllinen vaikutus jäisi maltilliseksi. **Toisekseen sääntöjä olisi uudistettava tavalla, joka mahdollistaa jäsenmaille suuremman finanssipoliittisen liikkumavaran koronakriisin jälkeen.** Tämä tarkoittaisi alijäämä sääntöjen joustavoittamista vastasyklisemmäksi ja velkasääntöjen merkityksen vähentämistä. Jos koronakriisin aiheuttamien suurempien velkataakkojen jälkeen pyritään nopeasti palaamaan säästöpolitiikkaan, tämä leikkaa ensimmäisenä investoinnit. Suomen tuleekin olla myötämielinen ja ratkaisukeskeinen osana sääntökehikon uudistamista.

2. Monivuotinen rahoituskehys

Koronakriisi tulee vaikuttamaan EU:n seuraavaan 7-vuotisbudjettiin, josta on määrä päättää tämän vuoden aikana. Koska EU:lla on edessään uusia haasteita ja brexitin myötä merkittävä nettomaksaja poistuu, seuraava budjetti tulee todennäköisesti poikkeamaan merkittävästi aikaisemmista. Esimerkiksi komission johtaja Ursula von der Leyen ja Euroopan keskuspankin johtaja Christine Lagarde ovat ehdottaneet EU-budjetin rinnalle luotavaa rahastoa, joka kerättäisiin EU-budjetin takausta vastaan.² **Riittävän suuri elvytysrahasto tehostaisi Euroopan unionin vastausta koronakriisiin, mutta edistäisi myös vihreän siirtymän ohjelmaa.** EU-budjetin takaus ja uuden rahaston luominen ovat kuitenkin poliittisesti suuria periaatteellisia muutoksia unionin toimintaan – ne lisäävät EU-maiden yhteisvastuuta ja samaan aikaan komission poliittista vaikutusvaltaa. Yhteisvastuun lisääminen ei ole arvo sinänsä, mutta koronakriisin kaltaisessa poikkeustilassa yhteisten merkittävien toimien puute todennäköisesti kärjistää EU-maiden välisiä eroja. On poliittisesti ymmärrettävää, mikäli jäsenmaat eivät halua luopua budjettisuvereniteetistaan, mutta samalla ”kukin pelastakoot itsensä” -mentaliteetti voi lisätä yhteistyön sijaan maiden välistä kilpailua. **Suomen kanta on ollut, että jokainen maa vastaa itse omasta talouspolitiikastaan ja tämänkaltaisten kantojen soveltaminen budjettineuvotteluihin voi heikentää entisestään Euroopan unionia poliittisena yhteisönä ja vähentää vihreän siirtymän kunnianhimoa.** Tämän vuoden budjettineuvotteluissa voikin olla kyseessä koronakriisin ja vihreän siirtymän lisäksi suuremmat periaatteelliset keskustelut siitä, millä tavoin EU-maat vastaavat aikamme haasteisiin seuraavana seitsemänä vuonna.

² Ursula von der Leyen, 16.4.2020: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_20_675;
Christine Lagarde 9.4.2020: <https://www.bis.org/review/r200414a.htm>